

Téma: Sázení stromů ve městě a v krajině - výsadbou to nekončí

Úvodní popis:

Zprávy pro klíčové aktéry vydává Platforma pro zelenou a modrou infrastrukturu. Jsou výsledkem mezioborové diskuse aktuálních témat v rámci setkání Platformy. Jejich účelem je poskytnout praktická doporučení a zvýšit povědomí o tématech ve vazbě na klimatickou změnu, zelenou a modrou infrastrukturu a kvalitu života.

Klíčová sdělení Zprávy pro klíčové aktéry:

- Stromy a další prvky zelené a modré infrastruktury poskytují přínosy, které spoluurčují kvalitu života. **Musíme o nich více mluvit.**
- Stromy jsou důležitou součástí lidských sídel i krajiny. **Kombinujeme je s ostatní zelenou, modrou a šedou infrastrukturou.**
- Stromy sázíme na taková stanoviště a takovým způsobem, aby bylo zajištěno jejich ujetí a dlouhodobá existence na daném místě. Jen tak mohou plnit funkce a poskytovat přínosy, které od nich očekáváme. **Sázejme stromy smysluplně.**
- Výsadbou to ale nekončí! **Zajišťujeme i kvalitní následnou péči.**

Úvod:

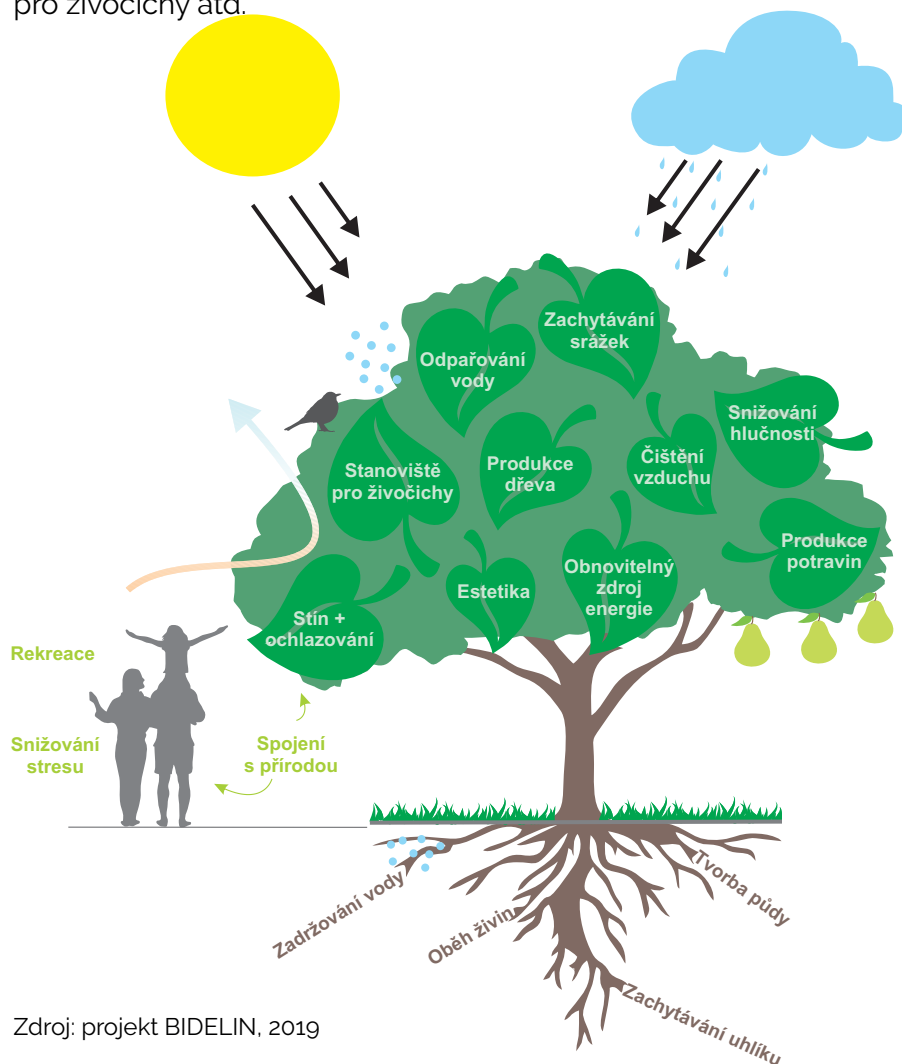
Sázení stromů je v současné době fenoménem napříč společnostmi v ČR. Mezi hlavní důvody výsadby zeleně patří snaha snižovat negativní projevy klimatické změny, snaha o vyšší společenskou odpovědnost firem i jednotlivců a v neposlední řadě i zvýšená poptávka po rekreačních a dalších ekosystémových přínosech stromů a zeleně. V posledních letech proto můžeme pozorovat množství více či méně organizovaných iniciativ, které se do výsadby zapojují.

Aby bylo sázení stromů z dlouhodobého hlediska smysluplné, je nutný komplexní přístup ve všech fázích výsadby – plánování, samotné výsadby i následné péče.

Ekosystémové služby:

- Stromy poskytují široké spektrum přínosů v podobě ekosystémových služeb
- Je nutné zvyšovat povědomí o těchto přínosech napříč společnostmi

Stromy a zeleň poskytují společnosti pozitivní přínosy v podobě ekosystémových služeb. Jedná se např. o regulaci mikroklimatu, snižování hlučnosti, prašnosti a eroze, poskytování prostoru pro rekreaci, útočiště pro živočichy atd.

Zdroj: projekt BIDE LIN, 2019

Plánování:

- Stromy by měly být plánovány jako jeden z mnoha prvků kvalitní zelené a modré infrastruktury
- Nejúspěšnější příklady z praxe jsou výsledkem mezioborové spolupráce
- Kvalitní projektová příprava snižuje budoucí náklady

Výsadba stromů a zeleně by neměla být plánována izolovaně, ale jako jedna z částí komplexního řešení sítě zelené a modré infrastruktury, tj. sítě různých přírodních a polopřírodních prvků. Zejména ve městech pak také v kombinaci s infrastrukturou šedou. Izolované a nespojitě přírodní systémy ve městech poskytují méně přínosů, než je jejich potenciál. Proto je vhodné stromy doplňovat o další opatření s přírodě blízkými prvky. Jsou to např. propustné povrchy, zelené střechy a stěny, mokřady, průlehy. Aby byl projekt dlouhodobě funkční, je nutné včas zapojit do plánování odborníky napříč dotčenými obory a brát v potaz nejenom investiční náklady, ale i následné provozní náklady. Kvalitní projektovou přípravou lze některé budoucí náklady minimalizovat (např. volbou vhodného druhu a místa, úpravou vodního režimu a zasakování, úpravou prokořenitelného prostoru apod.)

Výsadba:

- Důležitý je způsob zasazení

Při výsadbě je nutné sázet správně (včetně doby výsadby, kvality výsadbového materiálu, vhodného substrátu, velikosti výsadbové jámy a prokořenitelného prostoru, kotvení, prostoru pro růst koruny) a z hlediska lokálních klimatických podmínek volit vhodné druhy rostlin pro konkrétní stanoviště. Pozor, i v rámci jednoho druhu stromu existuje mezi jednotlivými kultivary velká variabilita vlastností. Nutné je respektovat metodické pokyny odborníků z praxe, mít souhlas majitele pozemku s výsadbou a respektovat zákonné předpisy a ochranná pásma inženýrských sítí. Autorský či jiný odborný dozor je nezbytný pro zajištění kvalitní realizace dle projektu.

Povýsadbová a následná péče:

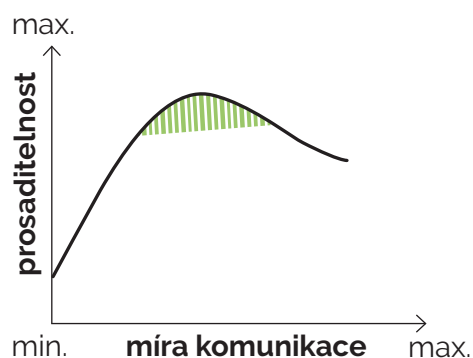
- V rámci rozpočtu je nutné alokovat na péči o zeleň dostatečné prostředky
 - Důležitá je i ochrana stromů stávajících, jejich zachování a ochraně je třeba věnovat maximální úsilí
- Je důležité nejenom správně sázet stromy, ale také o ně pečovat po výsadbě a v průběhu celého životního cyklu. Na následnou péči je nutné při tvorbě rozpočtu plánovat finanční prostředky. V současné době jsou tyto prostředky na údržbu často opomíjeny, ačkoliv jsou v praxi zpravidla vyšší než náklady na výsadbu. Plánováním a kvalitní projektovou přípravou lze některé budoucí náklady minimalizovat (např. volbou vhodného druhu a místa, úpravou vodního režimu a zasakování, úpravou prokořenitelného prostoru apod.). Kromě údržby nově vysazených stromů je nutná ochrana stávajících stromů a péče o ně. Ty totiž mají oproti nově vysazeným stromům náskok mnoha let růstu. Zatímco výsadba samotná je pro veřejnost atraktivní, o následnou péči už takový zájem není. Je nutné následnou péči propagovat, zatraktivňovat a zdůvodňovat.

Komunikace:

- Konfliktům je možné předcházet komunikací
- Komunikace je zdrojem inspirace

V současné době se debatuje o negativních efektech klimatické změny, vhodné je srozumitelně vysvětlovat také smysl a pozitivní vliv stromů a zeleně. Výzvou je nalezení optimální formy a obsahu komunikace s veřejností. Zohlednění preferencí obyvatel a vyšší informovanost vede v praxi k vyšší prosaditelnosti projektů. Zapojením veřejnosti vznikají dobrovolné iniciativy.

Stromy ve městě:

- Výsadbu stromů ve městě je nutné dlouhodobě plánovat společně s technickými sítěmi
- Hlavními bariérami výsadby jsou konflikty s ochrannými pásmy a finanční náročnost výsadby

V rámci nově budovaných soukromých, veřejných a developer-ských staveb je nutné vyžadovat po investorech kvalitní zeleň. V praxi se ukazuje, že taková řešení jsou pro budoucí uživatele atraktivní. Většímu využití stromů v rámci stávající zástavby často brání legislativní překážky. Nadzemní i podzemní inženýrské sítě a jejich ochranná pásma představují zásadní faktor pro možnost dlouhodobé existence stromů ve městech. Velmi často se nedaří nalézt kompromis mezi klíčovými aktéry - správci sítí, správci komunikací, realizátory a správci zeleně. S protichůdnými zájmy se však lze v praxi setkat i v rámci jednoho úřadu. Konfliktům lze částečně předejít i koncepčním plánováním společných tras nové infrastruktury, respektováním ochranných pásem či implementováním technických inovací, které snižují riziko poškození technické infrastruktury. Na tyto způsoby řešení je však nutné hledat finanční zdroje. Na úrovni státu se otevírá prostor pro legislativní zakotvení zeleně a modré infrastruktury a její postavení na úroveň šedé infrastruktury.

Stromy v krajině:

- Motivace vlastníků půdy a zemědělců rozhodují o výsadbě stromů v krajině

V krajině často dochází při výsadbě ke konfliktu se zájmy zemědělců. Ti se obávají snížení výnosů, zvýšení nákladů na obdělávání půdy a ztráty části dotačních prostředků. Řešením je změna motivací, která může být způsobena např. zintenzivněním negativních dopadů, zvýšením povědomí, legislativní změnou či změnou dotačních pravidel.

V rámci výsadby v krajině narůstá počet iniciativ ze strany vlastníků půdy. Jednotlivci i obce mají potenciál ovlivnit způsob zemědělského využití pronajímané půdy, popř. realizovat na pozemcích vlastní iniciativy. Překážkou je však nízké povědomí vlastníků a obava ze ztráty nájmu z půdy, případně vypovězení smlouvy ze strany zemědělce. Vhodným umístěním výsadby (např. i kolem polních cest, na okrajích polí atd.) lze předejít konfliktům.

Počet úspěšných příkladů a iniciativ ze strany obcí, zemědělců i dalších soukromých osob však roste.

Zpráva pro klíčové aktéry

je výstupem diskusních setkávání Platformy pro zelenou a modrou infrastrukturu. **Platforma** byla založena Institutem pro ekonomickou a ekologickou politiku (IEEP, www.ieep.cz) v rámci projektu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem SMART CITY – SMART REGION – SMART COMMUNITY (reg. č. CZ.02.1.01/0.0/0.0/17_048/0007435).

Cílem Platformy je propojovat zástupce z řad výzkumníků, aplikační sféry, samosprávy a státní správy v ČR a naleznout společné průniky pro budoucí rozvoj v tématech, kterými se aktuálně ve vazbě na klimatickou změnu a zelenou a modrou infrastrukturu zabývají města a obce v ČR.

Další materiály:

- Metodiky k výsadbě zeleně projektu Sázíme budoucnost. Nadace partnerství. www.sazimebudoucnost.cz
- Rádce pro zodpovědné vlastníky půdy. Nadace Partnerství. Zpracovala: M. Floriánová, konzultanti: I. Průchová, J. Hanák, J. Tkáčiková.
- Standardy péče o přírodu a krajinu, SPPK A02 001:2013, Výsadba stromů, AOPK ČR, LDF MENDELU Brno, autorský kolektiv.

Použitá literatura:

- Evropská komise (2019). Zpráva komise evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Přezkum pokroku při provádění strategie EU pro zelenou infrastrukturu. Brusel, 2019.
- Macháč, J., Dubová, L., Louda, J., Hekrle, M., Zaňková, L., Brabec, J. (2019). Metodika pro ekonomické hodnocení zelené a modré infrastruktury v lidských sídlech. Ústí nad Labem: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku (IEEP), 2019.
- Projekt BIDE LIN. 2019. Průběžný výstup z projektu Hodnoty ekosystémových služeb, biodiverzity a zeleno-modré infrastruktury ve městech na příkladu Drážďan, Liberce a Děčína (BIDE LIN). Program spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko 2014 – 2020.

Hlavní autoři:

Jan Macháč (UJEP) a Marek Hekrle (UJEP) (www.ieep.cz)

jan.machac@ujep.cz; marek.hekrle@ujep.cz

Marie Bělohoubková (grafické zpracování)

SMART City Region Community

Ve spolupráci s:

SPOLEČNOST PRO ZAHRADNÍ
A KRAJINÁŘSKOU TVORBU

Institut pro ekonomickou
a ekologickou politiku

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM